

APPLŪSTOŠO TERITORIJU NOTEIKŠANA VECUMNIEKU NOVADĀ

Vecumnieku novada teritorijas plānojums 2014. – 2026. gadam

Izpildītājs: L. Eņģele

2012.

SATURS

Ievads.....	3
1. Aizsargjoslu likumā un Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodikā dotie nosacījumi aizsargjoslu un applūstošo teritoriju noteikšanai.....	4
2. Applūstošo un plūdu riska teritoriju noteikšana Vecumnieku novadā	5
2.1. Applūstošās un plūdu riska teritorijas un virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas spēkā esošajā Vecumnieku novada teritorijas plānojumā	5
2.2. Vecumnieku novada applūstošo un plūdu riska teritoriju īpatnības	6
2.3. Applūstošo un plūdu riska teritoriju noteikšanai izmantotie kritēriji.....	6
2.4. Applūstošo un plūdu riska teritoriju attēlošana grafiskajā materiālā un robežas.....	7
3. Vecumnieku novadā esošo applūstošo teritoriju raksturojums.....	8
3.1. Applūstošo teritoriju izmantošana.....	8
4. Plūdu riska un citas pārmitrās teritorijas.....	10
4.1. Plūdu riska teritorijas	10
4.2. Teritorijas ar apgrūtinātu virszemes ūdeņu noteci un meliorācijas sistēmu regulētu ūdens režīmu	10
Secinājumi un priekšlikumi applūstošo teritoriju apsaimniekošanai	11
Informācijas avoti.....	12

Ievads

Darbs veikts Vecumnieku novada teritorijas plānojuma 2014. – 2026. gadam izstrādes vajadzībām.

Lai noteiktu applūstošo teritoriju saskaņā ar Aizsargjoslu likumu un Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodiku (Ministru kabineta noteikumi Nr. 406, 03.06.2008.):

- 1) izmantota Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra sniegtā informācija par aprēķinātajām 10 % plūdu riska augstuma atzīmēm,
- 2) izlases veidā veikta teritorijas apsekošana dabā,
- 3) izvērtēta informācija pašlaik spēkā esošajā Vecumnieku novada teritorijas plānojumā, kā arī novada teritorijā esošo hidroloģisko novērojumu staciju dati un pieejamā informācija par reģistrētajiem aizsargājamajiem biotopiem, bioloģiski vērtīgajiem zālājiem, dabiskajiem meža biotopiem,
- 4) uz ortofoto kartes, izmantojot arī PSRS Ģenerālštāba topogrāfiskās kartes ar mēroga noteiktību 1:10 000 augstuma līnijas un augstuma atzīmes, attēlota applūstošās teritorijas un plūdu riska teritorijas robežas,
- 5) pārskatā sniegta informācija par Vecumnieku novada teritorijā izmantotajiem kritērijiem applūstošo teritoriju noteikšanai, raksturota applūstošā teritorija no bioloģiskā viedokļa, kā arī sniegti priekšlikumi applūstošās teritorijas izmantošanas plānošanai un virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas noteikšanai.

Darba autore L. Eņģele ir augu sugu un biotopu aizsardzības jomā (vaskulārie augi, meži un virsāji, purvi, zālāji, tekoši saldūdeņi, stāvoši saldūdeņi, jūras piekraste, alas, atsegumi un kritenes) sertificēta eksperte, sertifikāta Nr. 018, izsniegts Dabas aizsardzības pārvaldē 18.06.1010.

Applūstošā un plūdu riska teritorija ir noteikta sadarbībā ar SIA "Grupa93" vides speciālisti Maritu Nikmani.

1. Aizsargjoslu likumā un Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodikā dotie nosacījumi aizsargjoslu un applūstošo teritoriju noteikšanai

Latvijas Republikas Aizsargjoslu likums nosaka, ka **aizsargjoslas** ir noteiktas platības, kuru uzdevums ir aizsargāt dažāda veida (gan dabiskus, gan mākslīgus) objektus no nevēlamas ārējās iedarbības, nodrošināt to ekspluatāciju un drošību vai pasargāt vidi un cilvēku no kāda objekta kaitīgās ietekmes (1. panta 1. punkts). Vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas, tostarp arī virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas, tiek noteiktas ap objektiem un teritorijām, kas ir nozīmīgas no vides un dabas resursu aizsardzības un racionālas izmantošanas viedokļa. To galvenais uzdevums ir samazināt vai novērst antropogēnās negatīvās iedarbības ietekmi uz objektiem, kuriem noteiktas aizsargjoslas (5. pants). Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas nosaka ūdenstilpēm, ūdenstecēm un mākslīgiem ūdensobjektiem, lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību, ierobežotu saimniecisko darbību applūstošajās teritorijās, kā arī saglabātu apvidum raksturīgo ainavu.

Aizsargjoslu likuma 7. panta 2. daļā ir noteikti minimālie virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu platumi atbilstoši ūdensteces garumam, ūdenstilpes platībai, atrašanās vietai lauku apvidos vai ciemā, vai pilsētā, kā arī specifiskos gadījumos – ja krastu veido vienlaidu dambis, mākslīgiem ūdensobjektiem, uz salām un pussalām un applūstošajās teritorijās.

Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu **applūstošā teritorija** ir ūdensteces ielejas vai ūdenstilpes ieplakas daļa, kura palos vai plūdos pilnīgi vai daļēji applūst un kuras platums ūdensteces vai ūdenstilpes aizsardzības nolūkos tiek noteikts vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā atbilstoši likumā noteiktajai un Ministru kabineta apstiprinātajai metodikai (1. panta 11. punkts). Gan lauku apvidos, gan ciemos un pilsētās aizsargjoslā jāiekļauj visa applūstošā teritorija (7. panta 2. daļa).

Saskaņā ar Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodiku (Ministru kabineta noteikumi Nr. 406, 03.06.2008., turpmāk – MK apstiprinātā metodika) virszemes ūdensobjektiem aizsargjoslas nosaka pa izteiktām kontūrām dabā, piemēram, reljefu (izteiktām zemes virsmas augstuma izmaiņu vietām), ceļiem, ielām, meža nogabalu robežām, kvartālstigām, grāvjiem, kultivēto pļavu un aramzemes lauku robežām, apbūvētu vai labiekārtotu teritoriju robežām vai pa iedomātu līniju, ievērojot Aizsargjoslu likuma 7. pantā noteiktās prasības.

Saskaņā ar MK apstiprināto metodiku, teritorijas plānojumā nosakot applūstošo teritoriju, ņem vērā:

1. dabā konstatējamās regulāra applūduma pazīmes, piemēram, attekas un vecupes, atlikuši applūduma fragmenti, lāmas un peļķes, augsnes pārmitrums, mitrumu mīloši un palienēm tipiskas augu sabiedrības, aluviāla augsne uz aluviāliem un limniskiem nogulumiem, sanesu materiāls (smiltis, dūņas, ūdensaugu atliekas),
2. dabā konstatējamās regulāri applūstošo teritoriju robežas, kas izveidojušās tiešas ūdens iedarbības vai saimnieciskas darbības dēļ, piemēram, izteikta robeža reljefā, dambis, valnis, uzbērums,
3. esošās infrastruktūras, hidrotehniskās un civilās būvniecības radīto ietekmi uz palienes mitruma režīmu un dabīgo veģetāciju teritorijās, kurās ir daļēji vai pilnīgi izmainījies mitruma režīms,
4. metodikā norādītos inženiertehniskos aprēķinus, ja applūstošo teritoriju nevar noteikt atbilstoši pazīmēm dabā.

2. Applūstošo un plūdu riska teritoriju noteikšana Vecumnieku novadā

Atbilstoši Latvijas teritorijas iedalījumam upju baseinu apgabalos, Vecumnieku novads atrodas Lielupes un Daugavas upju baseina apgabalā.

Novada hidrogrāfiskā tīkla pamatā ir

- Misa (pietekas Milupīte, Vārnupe, Taļķe, Zvirgzde),
- Iecava (pietekas Ģirupe, Sudmaļupīte, Slepkaupīte, Svētupē, Smārde, Rudupīte, Svētupīte, Taurupe, Garbaru strauts, Rukšupīte, Dzērvīte),
- Mēmele (pietekas Žūžas strauts un Baltais grāvis).

Novada hidrogrāfiskajā tīklā nozīmīgas ir arī ierīkotās meliorācijas sistēmas, ūdenstilpes (Jaunais ezers, Vecais ezers (Vecumnieku ūdenskrātuve), Arves ezers (Beibežu ūdenskrātuve), Staņķu dzirnavezers, Aklais ezers, Rukšu ezers u.c.).

Vecumnieku novada teritorijā atrodas divas Zemkopības ministrijas pakļautībā esošas hidroloģisko novērojumu stacijas, kurās novērojumi turpinājās vismaz līdz 2008. gadam:

- Zvirgzde (uz Zvirgzdes upes 1,8 km no ietekas Misā), kur maksimālā ūdens līmeņa atzīme 25,96 m BS tika novērtta 1962. gadā;
- Aļņi (uz Iecavas upes lejpus autoceļa P87), kur maksimālā ūdens līmeņa atzīme 31,36 m BS tika novērota gadā.

Saskaņā ar Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra veiktajiem aprēķiniem un sniegto informāciju:

- Skaistkalnē Mēmeles upes maksimālais ūdens līmeni ar 10 % pārsniegšanas varbūtību ir 29,70 m BS (ilggadīgais vidējais ūdens līmenis 25,68 m BS),
- pie autoceļa P73 Iecavas upes maksimālais ūdens līmeni ar 10 % pārsniegšanas varbūtību ir 43,84 m BS (ilggadīgais vidējais ūdens līmenis 41,00 m BS),
- pie novada ziemeļrietumu robežas Misas upes maksimālais ūdens līmeni ar 10 % pārsniegšanas varbūtību ir 23,96 m BS (ilggadīgais vidējais ūdens līmenis 20,05 m BS).

2.1. Applūstošās un plūdu riska teritorijas un virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas spēkā esošajā Vecumnieku novada teritorijas plānojumā

Pēc vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas beigām Vecumnieku novada teritorijas plānojums kā saistošie noteikumi tika apstiprināts 2009. gada 29. jūlijā. Tas ietver Bārbeles pagasta teritorijas plānojumu (apstiprināts 20.12.2006.), Kurmenes pagasta teritorijas plānojumu (apstiprināts 31.08.2007.), Skaistkalnes pagasta teritorijas plānojumu (apstiprināts 21.06.2006.), Stelpes pagasta teritorijas plānojumu (apstiprināts 08.04.2008.), Valles pagasta teritorijas plānojumu (apstiprināts 13.09.2007.) un Vecumnieku pagasta teritorijas plānojumu (apstiprināts 22.03.2007.).

Visi novadā ietilpstošo pagastu teritorijas plānojumi tika izstrādāti līdz 2008. gada 1. aprīlim, kad spēkā stājās grozījumi Aizsargjoslu likumā attiecībā uz applūstošo teritoriju robežu noteikšanu un aprobežojumiem tajās.

Līdz minēto grozījumu izdarīšanai Aizsargjoslu likumā bija noteikts, ka virszemes ūdensobjektu aizsargjoslā lauku apvidos jāiekļauj periodiski applūstošas palienes, kā arī pastāvēja būtiski būvniecības ierobežojumi virszemes ūdensobjektu 10 m aizsargjoslā un aizsargjoslā ietilpstošajās teritorijās ar applūdinājuma varbūtību vismaz reizi simts gados.

Ministru kabineta noteiktās prasības vietējo pašvaldību plānojuma sastāvam un tajā iekļaujamajai informācijai ir vairākas reizes mainījušās, taču jau „Noteikumos par teritoriju plānojumiem” (MK noteikumi Nr. 62, 28.02.1998.) bija iekļauta arī prasība noteikt aizsargjoslas un teritorijas, kurās ir ierobežota attīstība mūsdienu ģeoloģisko procesu dēļ, tostarp applūstošās un pārpurvotās teritorijas. Turpmāk Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi (MK noteikumi Nr. 883, 19.10.2004.) ietvēra prasību, ka nosakot teritorijas plānoto (atļauto izmantošanu) un izmantošanas un apbūves noteikumus, ir jāņem vērā arī aizsargjoslas, riska teritorijas un būvniecībai nelabvēlīgās teritorijas, kā arī teritorijas, kurām nepieciešama īpaša inženiertehniskā sagatavošana.

Vecumnieku novada teritorijas plānojumos ir ietvertas un atspoguļotas tolaik spēkā esošās Aizsargjoslu likuma prasības, atsevišķos gadījumos upēm nosakot arī platākas aizsargjoslas nekā likumā minimāli noteiktās:

- Skaistkalnes pagastā Mēmeles upei apdzīvotās vietās – palienes robežas vai, kur tā nav izteikta, 25 m katrā krastā;
- Stelpes pagasta Stelpes ciemā Misas upei – palienes platumā vai kur tā nav izteikta – 25 m.

Skaistkalnes pagasta teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas kartē ir attēlotas applūstošās teritorijas Mēmeles krastā Skaistkalnē un Mēmelē.

Stelpes pagasta Stelpes ciemā teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas kartē ir attēlota plaša labiekārtotas zaļās zonas teritorija Misas krastos, bet teritorijas apbūves un izmantošanas noteikumos ir ietverta prasība, ka “applūstošajās teritorijās aizliegts būvēt pastāvīgas ēkas, izņemot, ja teritorijas saskaņā ar pašvaldības izziņu atzītas par īslaicīgi applūstošajām teritorijām”.

2.2. Vecumnieku novada applūstošo un plūdu riska teritoriju īpatnības

Iepazīstoties ar Vecumnieku novada spēkā esošajiem teritorijas plānojumiem, teritorijas aprakstiem, kartogrāfiskajiem materiāliem un apsekojot teritoriju dabā ir konstatēts, ka

- 1) Mēmelei raksturīga izteikta ieleja un līdz ar to šaura applūstošā teritorija;
- 2) Iecavai raksturīga plaša dabiska applūstoša paliene ar izteiktu mikroreljefu – vecupēm, ieplakām, pacēlumiem;
- 3) Misai pie novada ziemeļrietumu robežas raksturīga izteikta ieleja, kas augšteces virzienā kļūst platāka;
- 4) Misa augšpus Taļķes ietekas, kā arī Taļķe ir pārraktas, ierīkojot meliorācijas sistēmas un nosusinot plašas pārmitrās teritorijas no Taļķes ietekas līdz Vecumniekiem un Beibežiem;
- 5) Vecumnieku novada lauku teritorijas upju tuvuma ir maz apdzīvotas, upes tek galvenokārt caur meža un lauksaimniecības zemēm, viensētas ir būvētas ārpus plūdu riska zonas.

2.3. Applūstošo un plūdu riska teritoriju noteikšanai izmantotie kritēriji

Ņemot vērā virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu un applūstošo teritoriju noteikšanas mērķi, MK apstiprinātajā metodikā minēto, kā arī vietas specifiskos apstākļus, applūstošo teritoriju noteikšanai Vecumnieku novada teritorijā izmantoti sekojoši kritēriji:

- 1) Ļoti raksturīgas pazīmes ir **mītrumu mīloši augi un palienēm tipiskas augu sabiedrības, augsnes pārmitrums**. Palienu pļavu augāju veido parastais miežabrālis *Phalaroides arundinacea*, pļavas lapsaste *Alopecurus pratense*, slaidais grīslis *Carex acuta*, ciņu

grīslis *Carex caespitosa*, parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, ciņusmilga *Deschampsia cespitosa*, purva gandrene *Geranium palustre* u.c. mitrām un slapjām pļāvām raksturīgas augu sugas. Applūstošajās teritorijās raksturīgi arī melnalkšņu meži.

2) Arī **attekas un vecupes** ir ielejas zemākās, applūstošās daļas raksturīga pazīme.

3) **Dabā konstatējamas regulāri applūstošo teritoriju robežas, kas izveidojušās tiešas ūdens iedarbības vai saimnieciskas darbības dēļ, piemēram, izteikta robeža reljefā** ir raksturīga pazīme, kas norāda palienes robežu. Parasti šajā vietā mainās arī zemes apsaimniekošanas veids un ir redzama arī aramzemes un pļavu, aramzemes un mežu, apbūves un pļavu robeža. Reljefā redzamas robežas ir arī regulētās Misa palienē.

5) **Esošās infrastruktūras, hidrotehniskās un civilās būvniecības radītā ietekme uz palienes mitruma režīmu un dabīgo veģetāciju teritorijās, kurās ir daļēji vai pilnīgi izmainījies mitruma režīms** – kā applūstošās teritorijas robeža ir noteikti arī dambji un ceļu uzbērumi, arī viensētas parasti neatrodas applūstošajās teritorijās.

6) Papildus izmantota arī **aprēķinātā plūdu riska ar 10 % varbūtību augstuma atzīme**.

7) Izmantota arī **vietējo iedzīvotāju sniegtā informācija** par apsekoto teritoriju applūšanu.

2.4. Applūstošo un plūdu riska teritoriju attēlošana grafiskajā materiālā un robežas

Applūstošās teritorijas robeža ir attēlota ortofoto kartē atbilstoši iepriekš minētajiem kritērijiem un ortofoto kartē saskatāmajām kontūrām, papildus izmantojot arī augstuma līnijas un augstuma atzīmes atbilstoši PSRS Ģenerālštāba topogrāfiskās kartes pamatnei ar mēroga noteiktību 1:10 000.

Arī plūdu riska teritoriju robežas ir attēlotas atbilstoši kontūrām ortofoto kartē, ņemot vērā augstuma līnijas PSRS Ģenerālštāba topogrāfiskajā kartē ar mēroga noteiktību 1:10 000.

Ņemot vērā to, ka ortofoto kartē augāja robežas ne vienmēr ir precīzi atšķiramas, kā arī līdzeno reljefu un pieejamās topogrāfiskās kartes mērogā 1:10 000 detalizācijas pakāpi, iespējamās neprecizitātes applūstošās teritorijas attēlojumā grafiskajā materiālā. Bez tam applūstošās teritorijas robežas precizēšana var būt nepieciešama arī gadījumos, kad tiek iegūta precīzāka informācija par zemes gabala reljefu, tostarp augstuma atzīmēm. Tādēļ applūstošās teritorijas robeža un ar to saistītā virszemes ūdensobjektu aizsargjosla ir precizējama turpmākajā plānošanas un projektēšanas gaitā, izstrādājot detālplānojumus vai, ja detālplānojuma izstrāde nav nepieciešama, zemes ierīcības projektos vai būvprojekta ģenerālplāna sastāvā, kad tiek izmantots kartogrāfiskais materiāls ar lielāku mēroga precizitāti (M 1:2000 detālplānojumam un M 1:500 zemes ierīcības un būvprojektiem). Applūstošās teritorijas un virszemes ūdensobjekta aizsargjoslas precizēšanai veic topogrāfisko uzmērīšanu un apsekošanu dabā, pieaicinot normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sertificētu biotopu un sugu ekspertu. Šī darba sagatavošanas laikā sugu un biotopu aizsardzības jomā ekspertu sertificēšanas un darbības uzraudzības kārtību nosaka 2010. gada 16. marta Ministru kabineta noteikumi Nr. 267 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu un darbības uzraudzības kārtība”. Nepieciešamības gadījumā veicami arī aprēķini, lai noteiktu plūdu risku.

3. Vecumnieku novadā esošo applūstošo teritoriju raksturojums

Aizsargājamo sugu un biotopu inventarizācija šī darba ietvaros nav veikta, applūstošo teritoriju raksturošanai izmantota līdz šim konstatētā un Lauku atbalsta dienesta, Valsts meža dienesta un Dabas aizsardzības pārvaldes datubāzēs reģistrētā informācija par bioloģiski vērtīgajiem zālājiem, dabiskajiem meža biotopiem un pārējām mežaudzēm, īpaši aizsargājamajiem biotopiem.

Applūstošās teritorijas Vecumnieku novadā lielākoties aizņem dabiskas un bioloģiski vērtīgas ekosistēmas – zālāji, meži, krūmāji un purvi, taču kā palu ūdeņu telpa ekoloģiski nozīmīgas ir visas applūstošās teritorijas.

Plašākā un bioloģiski vērtīgākā ir Iecavas palīene no Smārdes ietekas līdz novada austrumu robežai, kur lielākās platībās nekā citās Vecumnieku novada applūstošajās teritorijās ir konstatēti bioloģiski vērtīgie zālāji. Tie ietver ne tikai slapjās un mitrās slaidā grīšļa, ciņu grīšļa un parastās vīgrīzes, pļavas, bet arī mēreni mitrās atmatu pļavas un kaļķainas smiltāju pļavas uz sausākiem pacēlumiem. Sugu sastāvs liecina, ka šie zālāji atbilst Eiropas Savienībā aizsargājamajiem biotopiem *6450 Palieņu zālāji*, *6270 Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas*, *6120 Smiltāju zālāji*. Mazākās platībās bioloģiski vērtīgie zālāji konstatēti arī citviet applūstošajās teritorijās. Neapsaimniekotie zālāji aizaug ar kokiem un krūmiem.

Vecumnieku novada applūstošajām teritorijām raksturīgi baltalkšņu un melnalkšņu meži. Atsevišķās vietās Iecavas un Misas ielejā ir reģistrēti dabiskie meža biotopi applūstošās melnalkšņu un jauktu koku mežaudzēs. Tie ir salīdzinoši veci un dabiski attīstījušies meži, kur sastopamas dabiskiem mežiem raksturīgas struktūras un sugas. Šie meži atbilst arī Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājamam biotopam *91E0 Aluviāli krastmalu un palieņu meži*.

Mēmele, Iecava, neregulētais Misas posms, kā arī citas dabiskās neregulētās upes atbilst Eiropas Savienībā aizsargājamam biotopam *3260 Upju straujtecēs un dabiski upju posmi*.

Misas regulētā posma palienē dominē lauksaimniecības zemes, kas tiek izmantotas kā aramzemes vai zālāji. Neapsaimniekotās lauksaimniecības zemes aizaug ar kokiem un krūmiem.

3.1. Applūstošo teritoriju izmantošana

Vecumnieku novadā applūstošās teritorijas ir nozīmīgas palu ūdeņu noteces regulēšanā, kā arī ir ļoti nozīmīgas dabisko un aizsargājamo biotopu izplatības teritorijas un sugu migrācijas koridori, sevišķi ņemot vērā to, ka lielā daļā novada teritorijas hidroloģiskais režīms un ir būtiski izmainīts, regulējot mazās upes un strautus un ierīkojot meliorācijas sistēmas.

Lai sasniegtu Aizsargjoslu likumā izvirzītos ūdensteces un ūdenstilpes, kā arī ainavas aizsardzības mērķus, likums nosaka būtiskus būvniecības ierobežojumus applūstošajās teritorijās. Kopumā applūstošo teritoriju, kuras atbilstoši Aizsargjoslu likumam ir jāietver virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās, izmantošana plānojama, ievērojot Aizsargjoslu likuma 37. pantā noteiktās prasības. Likums nosaka, ka applūstošajās teritorijās ir aizliegts veikt teritorijas uzbēršanu, būvēt ēkas un būves, kā arī aizsargdambjus, izņemot:

- a) īslaicīgas lietošanas būvju un mazēku būvniecību,
- b) esošo būvju renovāciju,
- c) kultūras pieminekļu restaurāciju,
- d) transporta un elektronisko sakaru tīklu būvju būvniecību, ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu, ūdens ņemšanas ietaišu un maģistrālo cauruļvadu būvniecību, enerģijas pārvades un sadales būvju būvniecību,

- e) peldvietu, eliņu, laivu un motorizēto ūdens transportlīdzekļu piestātņu būvniecību,
- f) jahtu ostu būvniecību, kurās paredzētas ne mazāk kā 25 atpūtas kuģu stāvvietas ūdenī, un to darbības nodrošināšanai nepieciešamo būvju un infrastruktūras objektu būvniecību,
- g) valsts meteoroloģisko un hidroloģisko novērojumu staciju un posteņu un citu stacionāru valsts nozīmes monitoringa punktu un posteņu būvniecību,
- h) biotopu apsaimniekošanai nepieciešamo īslaicīgas lietošanas būvju un dabas tūrismam nepieciešamo skatu torņu, laipu u.tml. objektu būvniecību,
- i) inženier aizsardzības un hidrotehnisko būvju izbūvi esošās apbūves aizsardzībai pret palieņiem vai plūdiem un stacionārās aizsardzības būves piesārņojuma aizturēšanai un savākšanai,
- j) teritorijas uzbēršanu šā punkta "d", "e", "f", "g" un "i" apakšpunktā noteiktās būvniecības īstenošanai.

Ņemot vērā aplūstošo teritoriju ekoloģisko lomu, tajās sastopamās dabas vērtības, kā arī ievērojot Aizsargjoslu likuma prasības, **ieteicams arī turpmāk šīs teritorijas attīstīt kā bioloģiski un ainaviski nozīmīgas lauksaimniecības, mežsaimniecības, apstādījumu, tūrisma un rekreācijas teritorijas.**

Lai palielinātu aplūstošo teritoriju ainavisko un bioloģisko vērtību, kā arī veicinātu to ilgtspējīgu un saimniecisku izmantošanu, ieteicams:

- 1) atbalstīt un veicināt palieņu pļavu izmantošanu siena ieguvei un ganībām, neierīkot jaunas aramzemes platības dabiskajās pļavās upju ielejās, kā arī neapmežot tās;
- 2) saglabāt dabiskos meža biotopus, kā arī veikt saudzīgu mežsaimniecisko darbību (kopšanas un izlases circes) un pārdomātu koku un krūmu ciršanu ārpus meža zemes, lai sekmētu platlapju (ozolu, liepu, gobu, vīksnu, kļavu), vītoli, melnalkšņu mežaudžu veidošanos, kā arī saglabātos un veidotos iepriekš minēto koku sugu grupas ūdeņu krastos ārpus meža zemes;
- 3) nepieciešamības gadījumā veikt arī upju apsaimniekošanas pasākumus – izvākt koku un zaru sanesumus, bebru dambjus, upē lielīkušos kokus un krūmus, kas traucē ūdens plūsmai, izvākt blīvas ūdensaugu audzes;
- 4) uzturēt pļavu apsaimniekošanai nepieciešamās meliorācijas sistēmas;
- 5) neveikt dabisko upju un strautu posmu regulēšanu un neierīkot jaunas meliorācijas sistēmas, kas būtiski maina palieņu dabisko ūdens režīmu;
- 6) plānojot un veicot regulēto upju – valsts nozīmes ūdens noteku renovāciju un rekonstrukciju, ņemt vērā un veicināt upju dabiskošanās procesus, pieļaujot arī meliorēto palieņu daļēju applūšanu;
- 7) arī meliorētajās lauksaimniecības zemēs, sevišķi mitrākajās un biežāk applūstošajās vietās un buferjoslu veidā gar upēm un grāvjiem ierīkot un apsaimniekot ilggadīgos zālājus,
- 8) apdzīvotās un apmeklētās vietās, ņemot vērā plūdu ietekmi, izplānot, ierīkot un uzturēt labiekārtotas dabas un apstādījumu teritorijas ar apmeklētājiem nepieciešamo infrastruktūru (takas, atpūtas vietas utml.) un uzturēt un apsaimniekot ierīkoto infrastruktūru (savākt atkritumus, savlaicīgi izplaut utml.).

4. Plūdu riska un citas pārmitrās teritorijas

4.1. *Plūdu riska teritorijas*

Teritorijas plānojumā nepieciešams norādīt arī tās teritorijas, kurās plūdu risks pastāv, bet kuras neatrodas atbilstoši MK apstiprinātajai metodikai noteiktajās applūstošajās teritorijās un nav obligāti ietveramas virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās. Šajās teritorijā applūšanas robeža precizējama turpmākās plānošanas vai būvprojektēšanas gaitā.

Kā plūdu riska teritorijas Vecumnieku novadā ir izdalītas:

1) meliorētās platības Mīsas un Taļķes satekā, kur ūdens režīms lielā mērā ir atkarīgs no meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju stāvokļa un darbības;

2) nelielas teritorijas Iecavas un Mēmeles krastos, kur iespējama applūšana pie augstākiem ūdens līmeņiem, ņemot vērā kartogrāfisko materiālu.

Plānojot apbūvi vai citu izmantošanu plūdu riska teritorijās, jāņem vērā gan to nozīme kopējā hidroloģiskajā sistēmā, gan tur sastopamās dabas vērtības. Tādēļ šajās teritorijās applūšanas un pieļaujamās apbūves robeža precizējama turpmākās plānošanas vai būvprojektēšanas gaitā, veicot topogrāfisko uzmērīšanu, apsekošanu dabā, pieaicinot normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sertificētu biotopu un sugu ekspertu, un nepieciešamības gadījumā veicot arī aprēķinus plūdu riska noteikšanai.

4.2. *Teritorijas ar apgrūtinātu virszemes ūdeņu noteci un meliorācijas sistēmu regulētu ūdens režīmu*

Šī darba ietvaros applūstošajās teritorijās un plūdu riska nav iekļautas regulēto upju meliorētās palienes, kur nav saglabājies palieņu pļavām raksturīgais augājs un netika konstatētas citas pazīmes, kas liecinātu par applūšanu vai palienes robežu. Šīs teritorijas vismaz daļēji ietilpst upju aizsargjoslās vai arī nav būvniecībai piemērotas, un pašlaik tajās netiek plānotas jaunas apbūves teritorijas.

Apbūve šādās teritorijās būtu pieļaujama, vienīgi izvērtējot applūšanas risku, dabas un ainaviskās vērtības. Tādēļ šajās teritorijās applūšanas un pieļaujamās apbūves robeža precizējama turpmākās plānošanas vai būvprojektēšanas gaitā, veicot topogrāfisko uzmērīšanu, apsekošanu dabā, pieaicinot normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sertificētu biotopu un sugu ekspertu, un nepieciešamības gadījumā veicot arī aprēķinus plūdu riska noteikšanai.

Applūstošajās un plūdu riska teritorijās nav iekļauti arī purvi, pārmitras ieplakas un citas purvainas platības, kur ūdens režīms nav saistīts ar paliem un plūdiem. Šādas teritorijas nav piemērotas apbūvei un jauna apbūve tajās nebūtu plānojama.

Secinājumi un priekšlikumi applūstošo teritoriju apsaimniekošanai

1. Pašlaik spēkā esošajos Vecumnieku novada teritorijas plāņos virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas ir noteiktas un attēlotas atbilstoši Aizsargjoslu likuma prasībām plāņos izstrādes laikā. Skaistkalnes un Stelpes pagastu apdzīvotajās vietās aizsargjosla ir noteikta platāka (palienes platumā vai 25 m plata, kur paliene nav izteikta) nekā likumā noteiktais minimālais platums (10 m). Nelielas applūstošās teritorijas ir norādītas Mēmeles krastā Skaistkalnē un Mēmelē. Taču visu pagastu teritorijas plāņos ir izstrādāti pirms stājās spēkā grozījumi Aizsargjoslu likumā attiecībā uz applūstošo teritoriju noteikšanu un attēlošanu teritorijas plāņos applūstošās teritorijas un virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas nav noteiktas pēc pašlaik spēkā esošās metodikas.
2. Applūstošās teritorijas Vecumnieku novada teritorijā šī darba ietvaros ir noteiktas pēc dabā konstatējamām pazīmēm, ņemot vērā arī aprēķināto 10 % plūdu riska augstuma atzīmi. Applūstošās teritorijas robežas iezīmētas ortofoto kartē atbilstoši tajā redzamajām kontūrām un topogrāfiskās kartes ar mēroga noteiktību 1:10 000 augstuma līnijām un augstuma atzīmēm.
3. Vecumnieku novadā applūstošās teritorijas aizņem galvenokārt dabiski un daļēji dabiski biotopi – zālāji, meži, krūmāji un purvi. Nozīmīgākās applūstošās teritorijas Vecumnieku novadā ir Iecavas un Misas krastos, kur sastopami arī bioloģiski vērtīgi un īpaši aizsargājami biotopi.
4. Atbilstoši Aizsargjoslu likuma prasībām, virszemes ūdensobjektu aizsargjoslā ir jāiekļauj visa atbilstoši MK apstiprinātajai metodikai noteiktā applūstošā teritorija.
5. Vecumnieku novada teritorijas plāņos applūstošajās teritorijās nepieciešams noteikt tādas plānotās (atļautās) izmantošanas nosacījumus, kas veicinātu palieņu un ūdeņu krastmalu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, tostarp sekmētu Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu *6450 Palieņu zālāji, 91E0 Aluviāli palieņu un krastmalu meži, 3260 Upju straujtecēs un dabiski upju posmi* saglabāšanos (skat. 3.1. nodaļu).
6. Ņemot vērā to, ka šajā darbā applūstošās teritorijas noteikšanai izmantotas kartes ar mēroga noteiktību 1:10 000, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos nepieciešams noteikt, ka applūstošās teritorijas robežu precīzē turpmākajā plānošanas un projektēšanas gaitā, kad tiek izmantots kartogrāfiskais materiāls ar lielāku mēroga precizitāti – izstrādājot detālpilnplānu, zemes ierīcības projektu vai būvprojekta ģenerālplānu. Applūstošās teritorijas un virszemes ūdensobjekta aizsargjoslas precizēšanai veic topogrāfisko uzmērīšanu un apsekošanu dabā, pieaicinot normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sertificētu biotopu un sugu ekspertu.
7. Vecumnieku novada teritorijas plāņos nepieciešams norādīt arī plūdu riska teritorijas, kuras nav iekļautas atbilstoši MK apstiprinātajai metodikai noteiktajās applūstošajās teritorijās, bet kur ir iespējama applūšana pie augstākiem ūdens līmeņiem, kā arī meliorētās platības Misas un Taļķes satekā, kur iespējama applūšana ūdens līmeņa paaugstināšanās vai aprūtinātās noteces dēļ. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos nepieciešams noteikt to, ka applūstošās teritorijas robežu nepabūvētās plūda riska teritorijās jānosaka turpmākās plānošanas un būvprojektēšanas laikā, veicot detalizētu izpēti dabā un topogrāfisko uzmērīšanu.
8. Vecumnieku novada teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos ir nepieciešams iekļaut nosacījumu, ka būvniecības gadījumā applūstošās teritorijas robežu upju un ezeru aizsargjoslās, kur tā nav norādīta teritorijas plāņos kartogrāfiskajā materiālā, ir jānosaka turpmākās plānošanas vai būvprojektēšanas gaitā, veicot detalizētu izpēti dabā un topogrāfisko uzmērīšanu.

Informācijas avoti

Auniņš A. (red.) 2010. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 320 lpp.

Aizsargjoslu likums. LR likums, 05.02.1997. ar grozījumiem 21.02.2002., 19.06.2003., 22.06.2005., 06.03.2008., 14.05.2009.

Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu. MK noteikumi Nr.421, 05.12.2000. ar grozījumiem 25.01.2005., 27.01.2009.

Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu. MK noteikumi Nr.396, 14.11.2000. ar grozījumiem 27.07.2004.

Noteikumi par teritoriju plānojumiem. MK noteikumi Nr. 62, 24.02.1998. (spēkā līdz 09.12.2000.)

Noteikumi par teritoriju plānojumiem. MK noteikumi Nr. 423, 05.12.2000. (spēkā līdz 31.12.2003.)

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma noteikumi. MK noteikumi Nr.34. 13.01.2004. (spēkā līdz 04.11.2004.)

Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi. MK noteikumi Nr.883, 19.10.2004. (spēkā līdz 10.10.2009.)

Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi. MK noteikumi Nr.1148, 06.10.2009.

Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika. MK noteikumi Nr.406, 03.06.2008. ar grozījumiem 20.04.2010.

www.daba.gov.lv

www.karte.lad.gov.lv

www.likumi.lv

www.vecumnieki.lv